

PEDAGOJİK FORMASYON EĞİTİMİ SERTİFİKA PROGRAMI ÖĞRENCİLERİNİN ÖĞRETMENLİK MESLEĞİNE YÖNELİK TUTUMLARININ ARAŞTIRILMASI

REVIEW OF ATTITUDES OF PEDAGOGIC FORMATION TRAINING
CERTIFICATION PROGRAM STUDENTS TOWARDS TEACHING PROFESSION

Murat TUNCER¹

Öz

Bu araştırmada, pedagojik formasyon sertifika eğitimi programında öğrenim gören öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları araştırılmıştır. Tarama modeline göre yürütülen araştırmanın örneklemini 322 öğretmen adayından oluşmaktadır. Araştırmada öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlar öğretmen adaylarının cinsiyet, yaş, bölüm, öğretmenlik mesleği deneyimi ve medeni durumlarına göre karşılaştırılmıştır. Bu bağımsız değişkenlerden sadece cinsiyete göre anlamlı düzeyde görüş farkı belirlenmiştir. Ayrıca öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları öğrenim gördükleri bölüme göre diskriminant analizi ile sınıflandırıldığında yüzde 29.2'lik bir doğru sınıflandırma oranına ulaşıldığı belirlenmiştir. Öğretmenliğe yönelik tutumlar cinsiyet değişkeni açısından ise yüzde 55.6'lık bir oranla sınıflanabildiği, ancak Wald istatistiğinin anlamlı olmaması nedeniyle bu sınıflamanın yapılamayacağı görülmüştür. Ayrıca öğretmenlik mesleğine yönelik tutum ölçeği ile alt boyutları arasında yapılan korelasyon analizinde en yüksek ilişkinin sevgi alt boyutunda elde edildiği gözlenmiştir. Ölçeğin değer alt boyutu ortalaması sevgi ve uyum boyutlarından yüksektir. Genel olarak öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının olumlu olduğu belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Pedagojik formasyon eğitimi, Öğretmenlik mesleğine yönelik tutum, Diskriminant analizi, Öğretmen yetiştirme

Abstract

In this research, attitudes of prospective teachers who were educated in the pedagogic formation certification training program towards teaching profession were reviewed. Sampling of the research that was carried out according to the screening model was formed from 322 prospective teachers. In the research, attitudes towards the teaching profession were compared according to sex, age, department, teaching profession experience and marital status. Difference of opinion was determined at significant level for sex among these independent variables. Also when attitudes of prospective teachers towards the teaching profession were classified with the discriminant analysis according to their training departments, 29.2% accurate classification ratio was reached. The attitudes towards teaching profession may be classified with 55.6 ratio in terms of sex variable. But, it was seen that this classification may not be done due to that Wald statistic was not significant. Also, it was observed in the correlation analysis with scale of the attitude towards the teaching profession that the highest correlation was obtained in the sub-dimension of love. Mean of value sub-dimension of the scale was higher than love and adaptation. In general, it was determined that attitudes of prospective teachers towards teaching profession were positive.

Keywords: Pedagogic formation education, Attitude towards teaching profession, Discriminant analysis, Teacher training

¹ Doç.Dr., Fırat Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, mtuncer@firat.edu.tr

1. Giriş

Eğitimde başarı veya öğrenme olgusunu etkileyen birçok değişken vardır. Bu nedenledir ki eğitim araştırmacıları öğrenen özellikleri, öğrenme ortamı, öğretim programı, öğretmen nitelikleri gibi çok çeşitli konularda araştırmalar yaparak öğreticilere etkili bir model sunmak, bazen de bu modelin değişkenlerini tanımlayarak onlara yol göstermeye çalışmaktadırlar. Burada sıralanan her bir başlık da kendi içinde çeşitli boyutlar içermektedir. Öğretmen nitelikleri söz konusu olduğunda onların alan bilgileri, sınıf içi öğretimi yönlendirme kabiliyetleri kadar mesleklerine yönelik tutumları da araştırılan değişkenler arasında yer almaktadır.

Thurstone (1931) tutumu “*psikolojik bir objeye yönelik veya karşı duyuş*”, Likert (1932) “*inançlarımıza dayanarak yaptığımız çıkarım*”(Akt. Gardner, 1980), Gardner (1985) “*bireyin inanç ve düşüncelere dayalı olarak tutum nesnesine ilişkin gösterdiği değerlendirme*”, Hançerlioğlu (1988) “*belli kişi, nesne ve olaylara karşı belli şekilde davranma*” olarak tanımlamıştır. Tutum, gözlenebilen, ortaya konan bir davranış değil, davranışa hazırlayıcı bir eğilimdir. Tutumu davranışla ilişkili gören Ajzen (1988) nesne, kişi, kurum veya olayla ilgili lehte veya aleyhte tepkide bulunma eğilimi olarak tarif etmektedir. Alan yazında yapılan bir dizi tanımdan (Turgut, 1978; Anastasi, 1988; Kağıtçıbaşı, 1988; Baykul, 2000; Demirel, 2001; Papanastasiou, 2002; Tavşancıl, 2005; Yeşil, 2011) yola çıkıldığında tutumun; bireyi belli insanlar, nesnelere ve durumlar karşısında belli davranışlar göstermeye ve tepkide bulunmaya iten, kendileri gözlenemeyen fakat gözlenebilen bazı davranışlara yol açtığı varsayılan, belli bir süre devam eden ve davranışa hazırlayıcı olan öğrenilmiş eğilim olarak tanımlandığı görülmektedir.

Yukarıdaki tanımlardan da anlaşılacağı üzere tutum alan yazında farklı açılardan ele alınmıştır. Bartram (2010) gibi araştırmacılar tutumların davranışla ilişkilendirilmesine karşı çıkmışlardır. Haddock ve Huskinson (2004) bu görüşlere farklı bir boyut kazandırmış, tutumun bilişsel ve duyuşsal yanlarının olduğunu iddia etmiştir. Tutum ve davranışlar birbirlerini karşılıklı olarak etkileyebilmektedir (Taylor vd., 2007). Tutumun bu karmaşık yapısı sınırları ve etkileri konusunda pek çok araştırmanın yapılma gereğini oluşturmaktadır. Bu duruma dikkat çeken bazı araştırmacılar tutumların tek boyutlu olarak ölçülmemesi gerektiğini, çok boyutlu yapıları dolayısıyla çokboyutlu ölçeklerle ölçülmesinin daha uygun olacağı görüşündedirler (Gardner, 1985; Masgoret ve Gardner, 2003; Renaud, 2013).

Eğitim bir davranış kazandırma süreci olduğuna göre yukarıdaki araştırmalarda da davranışla ilişkisine değinilen tutumların bu süreçteki durumu ortaya konulmalıdır. Öğretmenlerin mesleklerine yönelik tutumları onların davranışlarını etkileme gücüne sahiptir. Boyer (...) (aktaran; Aksu 2000:144), bir öğretmenin öğrenci başarısını değerlendirebilme, duyarlı ve sıcak ilişkiler kurma, öğrenenleri öğrenme etkinliğine katma, konu alanı hâkimiyeti ve öğrenme potansiyeline inanma gibi niteliklere sahip olması gerektiği görüşündedir. Cullingford (1995) ise etkili öğretmenliği tanımladığı araştırmasında dürüstlük, öğrenmeyi sağlama, organizatörlük, iletişim yeteneği ve mizah anlayışı gibi durumlardan bahsetmiştir. Küçükahmet, “*ülkemizde öğretmenliğin herkesin yapabileceği bir meslek olarak düşünülmemesi gerektiği*” görüşünü savunmaktadır. Öğretmenlik hoşgörü ve sabır gerektiren bir meslektir. Bireyler doğal süreç içerisinde mesleklerine karşı bir takım düşünsel ve duygusal açılardan psikolojik yüklemelerde bulunarak ve süreç içerisinde bu yüklemeleri davranışlarına yansıtarak zamanla mesleklerine karşı bir tutum geliştirmektedirler (Korkmaz, 2009). Geliştirdikleri bu tutum ise, bireyin o meslekteki başarısının en önemli belirleyicisidir (Çakır, 2005; Durmuşoğlu, Yanık ve Akkoyunlu, 2009). Dolayısıyla her meslek dalında

olduğu gibi öğretmenlerin de mesleklerine yönelik tutumları öğretme süreci açısından dikkate alınması gereken bir durumdur.

Öğretmenlerin mesleklerine yönelik tutumları, öğrencilerin kişilik gelişimini, öğretmen- öğrenci ilişkilerini, öğretmenlerin mesleklerindeki başarılarını, dolayısıyla öğrencilerin öğrenme sürecini etkilemektedir (Güçlü, 2000; Küçükahmet, 1976; Yaşar, Sözer & Gültekin, 2000; Morgan, 1999; Erdem, Gezer & Çokadar, 2005). Asıl soru bir öğretmenin ne öğrettiği değil, nasıl öğrettiğidir. Bu sorunun cevabı ise kuşkusuz öğretmenlerin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarıdır. Birey olumsuz bir tutum geliştirdiği objeye karşı ilgisiz kalır, onu sevmez, takdir etmez ve onunla uğraşmaz, hatta kendisine göre bir iş olmadığını düşünür (Baykul, 2000). Öte yandan, bireyi problemle yüzleşecek iyi bir ruh haline sokmak ise olumlu tutum olarak tanımlanmaktadır (Chapman, 1999). Bireyin bir tutum ögesine ilişkin olumlu-olumsuz durumu değiştiğinde o nesneye yönelik bilişsel ve davranışsal bakış açısı da yeniden düzenlenir (İnceoğlu, 1993, s. 15). Tutumlar bir kimsede bir şeye karşı ilgi uyanmasını sağlayan merak ve değerlendirme gibi özellikleri de kapsadığı için sadece öğrenmenin olup olmamasını değil aynı zamanda kişinin öğrenme tarzını da etkiler (Atasoy, 2004). Öğrenmenin ilkelerinden olan motivasyon, dikkat ve tutum; bilişsel farkındalığın, kişinin kendini kontrol etmesi ile ilgili boyutlarıdır (Gelen, 2004). Bireyler, öğretimin etkililiği ile yakından ilgili olan tutumlara sahip olarak doğmazlar, bu tutumları sonradan edinirler (Belet, 2005:19). Öğrenme ortamında, öğretilen konuya karşı öğrenciler tarafından olumlu veya olumsuz bir tutum oluşmaktadır. Pozitif tutumların daha fazla akademik başarıya ve tersine negatif tutumların ise akademik başarıda düşüşe sebep olduğu bilinmektedir (Tuncer, Berkant ve Doğan, 2015).

Özellikleri ve önemine yukarıda değinilen tutumun doğru biçimde işe koşulabilmesi için düzeyinin veya durumunun belirlenmesi önem taşımaktadır. Bu açıdan bakıldığında tutum öğrenme ve öğretme süreçlerinde ölçümü sadece öğrenen açısından değil aynı zamanda öğrenenler açısından da ele alınması gereken bir değişken olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bu araştırma, öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarını belirlemeyi, çeşitli bağımsız değişkenler açısından karşılaştırmayı ve tutumun öğretmen adaylarını sınıflamadaki durumunu ortaya koymak amacıyla yapılmıştır. Araştırmada öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları cinsiyet, yaş, bölüm, öğretmenlik mesleği deneyimi ve medeni durum açılarından karşılaştırılmıştır. Bunun yanında öğretmenlik mesleğine yönelik tutum ölçeği ile bu ölçeğin alt boyutları arasında ilişkiler belirlenmeye çalışılmıştır. Son olarak öğretmenlik mesleğine yönelik tutumun öğretmen adaylarını bölümlerine ve cinsiyetlerine göre sınıflamadaki başarı oranı araştırılmıştır.

2. YÖNTEM

Bu çalışmada Fırat Üniversitesi Eğitim Fakültesi'nde pedagojik formasyon eğitimi sertifika kursuna katılan öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları cinsiyet, yaş, bölüm, öğretmenlik deneyimi (Ücretli veya sözleşmeli öğretmenlik yapmış olma) ve medeni durum değişkenleri açısından karşılaştırılmıştır. Dolayısıyla araştırmanın yöntemi betimlemedir. Karasar'a (2009) göre, olayların, objelerin, varlıkların, kurumların, grupların ve çeşitli alanların "ne" olduğunu betimlemeye, açıklamaya çalışan çalışmalar betimsel çalışmalardır.

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evreni Fırat Üniversitesinde öğrenim görmekte olan pedagojik formasyon sertifika programı öğrencileridir. Örneklem ise bu evrenden amaçlı örnekleme yöntemine göre seçilen 322 öğretmen adayından oluşmaktadır. Öğretmen adaylarının

formasyon eğitimlerini karma grup olarak alanlar araştırma kapsamı dışında tutulmuşlardır. Karma gruplardaki formasyon eğitimlerinde alan eğitimine yönelik yeterli zaman ayrılmadığı düşüncesi bu seçimin gerekçesidir. Karma gruplarda özel öğretim yöntemleri, öğretim teknolojileri ve materyal tasarımı, öğretmenlik uygulaması gibi uygulama ağırlıklı dersler birkaç bransa göre işlendiğinden alan eğitimi anlamında yeterli uzmanlığın oluşmadığı düşünülmüştür.

Araştırma örneklemini oluşturan öğrencilerin 200'ü (%62,1) kız, 122'si (%37,9) erkektir. Örnekleme oluşturan öğrencilerin yaş dağılımlarına bakıldığında 69'u (%21,4) 19-22 yaş aralığında, 183'ü (%56,8) 23-26 yaş aralığında, 38'i (%11,8) 27-30 yaş aralığında ve 32'si (%9,9) 30 ve üstü yaş aralığındadır. Bu öğrencilerin 61'i (%18,9) Edebiyat, 52'si (%16,1) Sağlık, 76'sı (%23,6) İlahiyat, 66'sı (%20,5) BESYO ve 67'si (%20,8) Coğrafyabölümü öğrencisidir. Örnekleme ait bilgilere bakıldığı zaman araştırmanın örneklemini oluşturan öğrencilerin 57'sinin (%17,7) öğretmenlik deneyimi var iken 265'inin (%82,3) öğretmenlik deneyimi yoktur. Bununla birlikte örnekleme oluşturan öğrencilerin 58'i (%18,0) evli, 264'ü (%82,0) bekârdır.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada Çetin (2006) tarafından geliştirilen 35 maddelik Öğretmenlik Mesleği Tutum Ölçeği kullanılmıştır. Beşli Likert tipine göre puanlanan ölçeği cevaplayan her bir öğrenci olumlu her bir maddeyi; "5:Kuvvetle Katılıyorum; 4: Katılıyorum; 3: Kararsızım; 2: Katılmam; 1:Asla Katılmam" şeklinde, olumsuz köklü maddeler ise ters ; "1:Kuvvetle Katılıyorum; 2: Katılıyorum; 3: Kararsızım; 4: Katılmam; 5:Asla Katılmam" şeklinde puanlanmıştır. Ölçeğin bütünü için Cronbach Alpha katsayısı .914 olarak hesaplanmıştır.

Veriler, dağılımın homojen olduğu durumlarda bağımsız gruplar t testi ve tek yönlü varyans analizi, dağılımın homojen olmadığı durumlarda Mann Whitney U ve Kruskal Wallis H testine göre çözümlenmiştir. Bunun yanında korelasyon, Etki büyüklüğü ve bağıl değişkenlik katsayısı ve diskriminant analizinden yararlanılmıştır. Bağıl değişkenlik katsayısının 20'den küçük olması dağılımın homojen, 20-25 arasında olması dağılımın normal ve 25'den büyük olması dağılımın heterojen olduğu şeklinde yorumlanır (Karaca, 2008:264). Etki büyüklüğünün yorumlanmasında Green ve Salkind'in (1997; Akt. Büyüköztürk, Çokluk ve Köklü, 2012:189) belirtmiş olduğu aralıklar (.01:Küçük, .06:Orta, .14:geniş etki büyüklüğü) ve Cohen'in (1988) (≥ 0.5 : güçlü, ≥ 0.3 : orta düzey ve $\geq .01$ zayıf) etki büyüklükleri birlikte değerlendirilmiştir (Akt. Gliner, Morgan ve Leech, 2015:308). Diskriminant analizinin ön sayıltıları için veriler gözden geçirilmiş, bu bağlamda çarpıklık, basıklık ve p-plot grafikleri incelenerek verilerin uygunluğuna bakılmıştır. Araştırma çok boyutlu olduğundan anlamlı düzeyde görüş farkının olmadığı bazı bulgular tablolaştırılmamıştır.

3. BULGULAR

Araştırmanın veri toplam aracına yönelik öğretmen adaylarının görüşlerinin dağılımı bağıl değişkenlik katsayısı dikkate alınarak hesaplanmıştır. Hesaplanan bağıl değişkenlik katsayıları tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1:Veri toplama aracı ve alt boyutlarına yönelik bağıl değişkenlik katsayıları

Boyut	X	ss	Bağıl değişkenlik (%)	Dağılımın biçimi	Katılma Derecesi
Sevgi	3.95	.64	16.20	Homojen	Katılıyorum
Değer	4.24	.60	14.15	Homojen	Kuvvetle Katılıyorum
Uyum	4.15	.75	18.07	Homojen	Katılıyorum
Ölçeğin Tamamı	4.05	.58	14.32	Homojen	Katılıyorum

Tablo 1'deki bağıl değişkenlik katsayılarına göre ölçeğin bütünü ve alt boyutlarına yönelik aday öğretmen görüşleri homojen bir biçimde dağılmaktadır. Öğretmen adaylarının tutum ölçeğine yönelik puan ortalamaları ölçeğin boyutlarına göre değerlendirildiğinde Değer alt boyutuna “*Kuvvetle katılıyorum*”, Sevgi, Uyum alt boyutları ile ölçeğin tamamına ilişkin puanlarının ortalaması “*Katılıyorum*” düzeyinde olduğu saptanmıştır.

Araştırmada ayrıca öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının cinsiyetlerine göre değişip değişmediğini belirlenmeye çalışılmıştır. Bu belirlemeye ilişkin olarak bağımsız gruplar t testine başvurulmuş ve tablo 2'deki sonuçlara ulaşılmıştır.

Tablo 2: Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının cinsiyetdeğişkenine göre karşılaştırılması

	Cinsiyet	N	\bar{X}	ss	Levene test			t test		Etki Büyüküğü
					F	p	sd	t	p.	
Sevgi	Kadın	200	3,99	,66	,532	,466	320	1,475	,141	-
	Erkek	122	3,88	,60						
Değer	Kadın	200	4,29	,60	,000	,995	320	2,055	,041*	,041
	Erkek	122	4,15	,59						
Uyum	Kadın	200	4,22	,74	,165	,685	320	1,971	,050*	,050
	Erkek	122	4,05	,74						
Tamamı	Kadın	200	4,09	,60	,104	,747	320	1,879	,061	-
	Erkek	122	3,97	,54						

Tablodaki bağımsız gruplar t-testi sonucuna göre öğretmenlik mesleğine yönelik tutum ölçeğinin değer ($t(320)= 2,055$, $p<.05$) ve uyum ($t(320)= 1,971$, $p<.05$) alt boyutlarında öğretmen adaylarının görüşleri arasında cinsiyet değişkenine göre anlamlı fark bulunmuştur. Değer ve uyum boyutlarındaki bu anlamlı fark kadın öğretmen adayları lehinedir. Ölçeğin diğer alt faktörü olan sevgi boyutu ve ölçeğin geneline yönelik öğretmen aday görüşleri arasında cinsiyet değişkenine göre anlamlı fark yoktur.

Araştırmanın bir diğer alt problemi öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının yaş değişkeni açısından farklılaşıp farklılaşmadığıdır. Bunun için tek yönlü varyans analizi yapılmış, öğretmenlik mesleğine yönelik tutum ölçeğinin sevgi ($F(2,319)=.212$, $p=.809$) ve değer ($F(2,319)=.837$, $p=.434$) alt boyutunda ve tamamına ($F(2,319)=.337$, $p=.714$) yönelik görüşleri arasında yaş değişkenine göre anlamlı fark bulunmamıştır. Öte yandan ölçeğin uyum alt boyutu açısından dağılım homojen değildir. Dolayısıyla tek yönlü varyans analizi yerine Kruskal Wallis H (K.W.H.) testine başvurulmuştur. Kruskal Wallis H testi sonucunda bu boyut açısından yaş değişkenine göre anlamlı düzeyde bir fark olmadığı belirlenmiştir ($X^2=.039$, $p=.981$).

Araştırmanın dördüncü sorusu; öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının bölüm değişkeni açısından farklılaşıp farklılaşmadığıdır. Bunun için tek yönlü varyans analizi yapılmıştır. Öğretmenlik mesleğine yönelik tutum ölçeğinin sevgi boyutuna yönelik görüşler arasında bölüm değişkenine göre anlamlı fark bulunmamıştır ($F(4,317)=,767$, $p>.05$). Öğretmenlik mesleğine yönelik tutum ölçeğinin değer, uyum ve ölçeğin tamamı için dağılımın homojen olmadığı görülmüştür. Dolayısıyla tek yönlü varyans analizi yerine Kruskal Wallis H (K.W.H.) testine başvurulmuştur. Bu duruma yönelik bulgular tablo 3'de verilmiştir.

Tablo 3: Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumların Kruskal Wallis H testine göre karşılaştırılması

Boyut	Chi-Square	sd	p
Değer	8,770	4	,067
Uyum	4,828	4	,305
Ölçeğin Tamamı	3,225	4	,505

Ölçeğin Değer, Uyum alt boyutları ve tamamı açısından bölüm değişkenine göre anlamlı düzeyde görüş farkı belirlenmemiştir ($p > .05$).

Araştırmanın bir diğer bulgusu Eğitim Fakültesi öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının öğretmenlik deneyimlerine göre değişip değişmediğini belirlemeye yöneliktir. Araştırmanın bu alt problemine ilişkin olarak bağımsız gruplar t-testine başvurulmuş ve Tablo 4'teki sonuçlara ulaşılmıştır.

Tablo 4: Eğitim Fakültesi öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının öğretmenlik deneyimi açısından karşılaştırılması

	Deneyim	N	\bar{x}	ss	Levene test			t test	
					F	p	sd	t	p.
Sevgi	Var	57	4,09	,63	,037	,847	320	1,842	,066
	Yok	265	3,92	,64					
Değer	Var	57	4,24	,59	,183	,669	320	-,062	,951
	Yok	265	4,24	,60					
Uyum	Var	57	4,21	,72	,018	,894	320	,644	,520
	Yok	265	4,14	,75					
TAMAMI	Var	57	4,14	,55	,032	,858	320	1,383	,168
	Yok	265	4,02	,58					

Tablodaki bağımsız gruplar t-testi sonucuna göre öğretmenlik mesleğine yönelik tutum ölçeğinin alt boyutları ve ölçeğin geneline yönelik öğrenci görüşleri arasında öğretmenlik deneyimi değişkenine göre anlamlı fark yoktur.

Araştırmanın altıncıbulgusu Eğitim Fakültesi öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının medeni duruma göre değişip değişmediğini belirlemeye yöneliktir. Araştırmanın bu alt problemine ilişkin olarak bağımsız gruplar t testine başvurulmuş ve tablo 5'deki sonuçlara ulaşılmıştır.

Tablo 5: Öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının medeni durum değişkenine göre karşılaştırılması

	Medeni Durum	N	\bar{x}	ss	Levene test			t test	
					F	p	sd	t	p.
Sevgi	Evli	58	3,96	,55	2,817	,094	320	,080	,936
	Bekar	264	3,95	,66					
Değer	Evli	58	4,28	,48	2,998	,084	320	,600	,549
	Bekar	264	4,23	,62					
Uyum	Evli	58	4,19	,63	3,475	,063	320	,416	,677
	Bekar	264	4,14	,77					
TAMAMI	Evli	58	4,06	,48	3,429	,065	320	,275	,784
	Bekar	264	4,04	,60					

Tablo 5'deki bağımsız gruplar t-testi sonucuna göre öğretmenlik mesleğine yönelik tutum ölçeğinin alt boyutları ve ölçeğin geneline yönelik öğrenci görüşleri arasında medeni durum değişkenine göre anlamlı fark yoktur.

Öğretmenlik mesleği tutum ölçeği ile alt boyutları arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla yapılan korelasyon analizi sonucunda en yüksek korelasyon değerine ölçeğin tamamı ile sevgi alt boyutu arasında ulaşılmıştır. Elde edilen değer anlamlı ve pozitif yöndedir ($r = .956$, $p < .001$). Diğer ilişki düzeyleri tablo 6'da belirtilmiştir.

Tablo6: Öğretmenlik mesleğine yönelik tutum ölçeği ve alt boyutları arasındaki ilişki düzeyleri

Korelasyon (N=322)	Pearson (r)	p
Ölçeğin Tamamı*Sevgi	,956	.000*
Ölçeğin Tamamı*Değer	,810	.000*
Ölçeğin Tamamı*Uyum	.773	.000*
Sevgi*Değer	.631	.000*
Sevgi*uyum	.599	.000*
Uyum*Değer	.726	.000*

*Korelasyon .001 düzeyinde anlamlı

Elde edilen En düşük ilişki ise anlamlı ve pozitif bir korelasyon değeri olmak üzere sevgi ile uyum alt boyutu arasındadır ($r = .599$, $p < .001$). Öğretmenlik mesleğine yönelik tutum ölçeği ile alt boyutları ve alt boyutlarının kendi aralarındaki ilişkilerin de pozitif yönde ve anlamlı olduğu belirlenmiştir.

Araştırma kapsamında son olarak öğretmenlik mesleğine yönelik tutumun öğretmen adaylarını bölüm ve cinsiyetleri açısından ne ölçüde doğru sınıflayabileceği incelenmiştir. Bu bağlamda öncelikle bölüme göre sınıflama yüzdesini saptamak amacıyla diskriminant analizi yapılmış ve Tablo 7'deki özdeğerler elde edilmiştir.

Tablo 7: Özdeğerler Tablosu

Fonksiyon	Özdeğer	Varyans (%)	Toplam Varyans (%)	Kanonik Korelasyon
1	.097	89.0	89.0	.298
2	.007	6.4	95.4	.083
3	.005	4.6	100.0	.071

Tablo 7'de da görüldüğü gibi üretilen fonksiyonlardan 1 nolu fonksiyona ait özdeğer .097 ve kanonik korelasyon .298, 2nolu fonksiyona ait özdeğer.007 ve kanonik korelasyon .083, 3 nolu fonksiyona ait özdeğer .005 ve kanonik korelasyon .071'dir. İlk fonksiyon varyansın %89'unu, ikinci fonksiyon varyansın %6.4'ünü ve üçüncü fonksiyon varyansın %4.6'sını açıklamaktadır. Diskriminant analizine ait Wilks' Lambda grup ortalamalarının eşitliği tablosu ise tablo 8'deki gibidir.

Tablo8: Wilks' Lambda grup ortalamalarının eşitliği testi tablosu

Fonksiyon	Wilks' Lambda	Ki-Kare	sd	p
Sevgi	,900	,767	12	,001
Değer	,988	3,292	6	,702
Uyum	,995	1,713	2	,448

Wilks' Lambda 0 ile 1 arasında değer almaktadır. Wilks' Lambda değeri ne kadar küçükse değişkenin diskriminant fonksiyonuna o kadar fazla katkı yaptığı düşünülür. Her bir

değişkenin anlamlılık düzeyleri incelendiğinde sevgi boyutunda [$F_{(4-317)}=.767$, $p>.05$] ve değer boyutunda [$F_{(4-317)}=3.292$, $p<.05$] ve Uyum alt boyutunda [$F_{(4-317)}=1.713$, $p>.05$] olduğu, sadece değer boyutunda puanlar arasında anlamlı fark bulunduğu görülmektedir. Üretilen fonksiyonlara ilişkin yapı matris katsayıları Tablo 9’da verilmiştir.

Tablo 9: Yapı Matrisi Katsayıları

	Fonksiyon		
	1	2	3
Sevgi	-.178	.940*	.290
Değer	.618	.779*	.103
Uyum	.417	.493	.764*

Yapı matris katsayıları incelendiğinde diskriminant fonksiyonu ile en yüksek korelasyonu sırasıyla 2 nolu fonksiyonda sevgi, 2 nolu fonksiyonda değer ve 3 nolu fonksiyonda uyum’un oluşturduğu görülmektedir. Bütün bu analizlere göre oluşturulan tahmini grup üyeliği sınıflama sonuçları Tablo 10’daki gibidir.

Tablo 10: Tahmini Grup üyeliği Sınıflandırma Sonuçları

		Grup	Edebiyat	Sağlık	Coğrafya	İlahiyat	BESYO	Toplam
Orjinal	f	Edebiyat	17	12	3	15	14	61
		Sağlık	8	17	2	15	10	52
		Coğrafya	15	14	2	17	19	67
		İlahiyat	21	12	1	26	16	76
		Besyo	13	6	2	13	32	66
	%	Edebiyat	27.9	19.7	4.9	24.6	23.0	100,0
		Sağlık	15.4	32.7	3.8	28.8	19.2	100,0
		Coğrafya	22.4	20.9	3.0	25.4	28.4	100,0
		İlahiyat	27.6	15.8	1.3	34.2	21.1	100,0
		Besyo	19.7	9.1	3.0	19.7	48.5	100,0
Gruplanmama	f	Edebiyat	15	12	3	17	14	61
		Sağlık	8	17	2	15	10	52
		Coğrafya	15	14	1	18	19	67
		İlahiyat	21	14	3	22	16	76
		Besyo	13	6	3	13	31	66
	%	Edebiyat	24,6	19,7	4,9	27,9	23,0	100,0
		Sağlık	15,4	32,7	3,8	28,8	19,2	100,0
		Coğrafya	22,4	20,9	1,5	26,9	28,4	100,0
		İlahiyat	27,6	18,4	3,9	28,9	21,1	100,0
		Besyo	19,7	9,1	4,5	19,7	47,0	100,0

Sınıflandırma tablosu sonuçlarına 61 edebiyat bölümü öğrencisinden 17’si (%27.9), 52 Sağlık bölümü öğrencisinden 12’si (%19.7), 67 coğrafya bölümü öğrencisinden 2’si(%3.0), 76 ilahiyat bölümü öğrencisinden 26’sı (%34.2) ve 66 Besyo öğrencisinden 32’si (%48.5) doğru sınıflanabilmiştir. Buna göre en yüksek doğru sınıflama oranına %48.5 ile Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu öğretmen adayları, en düşük doğru sınıflandırma oranına %3.0 ile coğrafya öğretmen adaylarında ulaşılmıştır. Genel olarak doğru sınıflandırma oranı ise 29.2 olarak belirlenmiştir.

Araştırmanın bağımsız değişkenlerinden cinsiyet değişkenine göre anlamlı düzeyde görüş farkı belirlendiğinden öğretmenlik mesleğine yönelik tutumun cinsiyeti hangi düzeyde sınıflayabildiğini (ayırabildiğini) belirlemek amacıyla bu değişken için de diskriminant analizi yapılmıştır. Bu analize ilişkin özdeğerler ve Wilks’ Lambda testi sonuçları Tablo 11’deki gibidir.

Tablo 11: Özdeğerler ve Wilks' Lambda testi sonuçları

Özdeğerler Tablosu				
Fonksiyon	Özdeğer	Varyans (%)	Toplam Varyans (%)	Kan. Kor.
1	.015	100.0	100.0	.121
Wilks' Lambda testi				
Fonksiyon	Wilks' Lambda	Ki-Kare	sd	p
1	,985	4,663	3	,198

Wilks' Lambda istatistiğine ilişkin Ki-kare değeri anlamlı değildir ($p > .05$). Buna göre gruplar ayırma fonksiyonu ile ayrılamaz. Wilks' Lambda grup ortalamalarının eşitliği testine diskriminant fonksiyonuna en fazla katkı yapma sırasına göre değer boyutu [$F_{(1-320)}=4.222$, $p < .05$], uyum boyutu [$F_{(4-317)}=3.884$, $p < .05$] gelmekte, sevgi boyutu fonksiyona katkı yapmamaktadır. Tahmini grup üyeliği tablosuna göre %55.6'lık bir doğru sınıflandırma oranı vardır. Kadın öğretmen adaylarının doğru sınıflanma oranı ($N=127$, %63.5) erkeklerden ($N=73$, %48.4) yüksek bulunmuştur. Ancak önceki bölümde de belirtildiği gibi Wilks' Lambda testine göre bu sınıflama yapılamaz.

4. SONUÇ VE TARTIŞMA

Araştırmada öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının olumlu, homojen bir biçimde dağıldığı ve tutum ortalamalarının kuvvetle katılım, katılım düzeylerinde olduğu belirlenmiştir. Özkan da (2012) öğretmen adaylarının, öğretmenlik mesleğine ilgi duyduklarını, bu mesleği sevdiklerini ve tutumlarının olumlu olduğunu tespit etmiştir. Benzer bulgular İlğan, Sevinç ve Arı (2013) tarafından da elde edilmiştir. Ancak Çifçi ve Dikmenli (2015), sosyal bilgiler öğretmen adayları üzerinde yaptıkları çalışmada öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının düşük olduğu bulgusuna ulaşmışlardır. Kartal ve Afacan (2012) ise öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarını orta düzeyde olarak belirlemişlerdir. Araştırma kapsamındaki öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik olumlu ve homojen bir tutum içinde olmaları öğretmenlik mesleği açısından istenen bir durumdur. Dolayısıyla pedagojik formasyon eğitimi sertifika programına kayıtlı öğretmen adaylarının mesleğe yönelik tutum açısından istenilen düzeyde oldukları söylenebilir.

Araştırma sonucunda bağımsız değişkenler açısından elde edilen bulgulardan bir diğeri de öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının değer ve uyum alt boyutlarında kadın öğretmen adayları lehine anlamlı düzeyde görüş farkı olduğudur. Ancak Eraslan ve Çakıcı (2011) cinsiyete göre yaptıkları karşılaştırmada elde ettikleri anlamlı düzeydeki farkın erkek öğretmenler lehine olduğunu not etmişlerdir. Öğretmenlik mesleğine yönelik tutumun cinsiyet değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaştığı bulgusu Çapri ve Çelikkaleli (2008), Tay ve Tay (2006), Köğçe, Aydın ve Yıldız (2009), Durmuşoğlu, Yanık ve Akkoyunlu (2009), Aydın ve Sağlam (2012), Karatekin, Meray ve Keçe (2015), Demirtaş, Cömert ve Özer'in (2011) çalışmaları ile örtüşmekte, Bulut (2009), Başbay, Ünver ve Bümen (2009), Polat (2013), Özkan (2012), Kartal ve Afacan (2012), Gürbüzürk ve Genç'in (2004) araştırmaları ile çelişmektedir. Cinsiyetin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlar üzerindeki etkisi açısından etki büyüklükleri Cohen'in (1988) etki büyüklüğü sınırları ile karşılaştırıldığında (Akt. Gliner, Morgan ve Leech, 2015) anlamlı düzeyde görüş farkı belirlenen uyum alt faktöründe güçlü, değer alt boyutunda ise orta düzeyin üzerinde bir oran belirlenmiştir. Buna göre uyum ve değer alt boyutlarında cinsiyet değişkeni dikkate alınması gereken önemli bir değişken olarak karşımıza çıkmaktadır. Kadın öğretmen adayları öğretmenlik mesleğine daha çok değer vermekte ve daha kolay uyum sağlamaktadırlar.

Araştırmanın bir diğer bulgusu yaş değişkenine göre öğretmenlik mesleğine yönelik tutum puanları arasında anlamlı düzeyde görüş farkı olmadığıdır. Alan yazında yaş değişkeninin öğretmenlik mesleğine yönelik tutum açısından farklılaştığı sonucuna ulaşan çalışmalara (Açışlı ve Kolomuç, 2012; Baykara ve Pehlivan, 2008; Karatekin, Merey ve Keçe, 2015) rastlanmaktadır. Buna karşın Çakır (2005), Buluş (2002), Terzi ve Tezci (2007), Polat (2013) ve Taşdemir (2014) sınıf düzeyi açısından yaptıkları karşılaştırmalarda anlamlı düzeyde görüş farkı tespit etmemişlerdir.

Araştırmada ayrıca pedagojik formasyon eğitimi alan öğretmen adaylarının öğrenim gördükleri bölüm değişkeni açısından da öğretmenlik mesleğine yönelik görüşleri karşılaştırılmıştır. Yapılan karşılaştırmalar sonucunda öğrenim görülen bölüm değişkeni açısından anlamlı düzeyde bir görüş farkı ortaya çıkmamıştır. Bu bulgu Aydın ve Sağlam (2012), Çapri ve Çelikkaleli (2008) tarafından da elde edilmiştir. Oysaki Bulut (2009) Eğitim fakültesi bölümleri açısından yapmış olduğu karşılaştırmada bölüm değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılıklar belirlemiştir. Benzer bulgu Eraslan ve Çakıcı (2011), Kartal ve Afacan (2012) tarafından da elde edilmiştir.

Araştırmada öğretmenlik deneyimi açısından yapılan karşılaştırmada öğretmenlik mesleğine yönelik tutum puanları arasında anlamlı düzeyde görüş farkı belirlenmemiştir. Bu bulgu İlğan, Sevinç ve Arı'nın (2013) araştırma bulguları ile paraleldir. Bu değişken açısından karşılaştırma yapılmasına imkân sağlayacak başka bir çalışmaya rastlanmamıştır. Ancak Özkan (2012) bir işte çalışan ve çalışmayan öğretmen adayları arasında yaptığı karşılaştırmada çalışan öğretmen adayları lehine anlamlı düzeyde görüş farkı belirlemiştir. Sözleşmeli veya ücretli öğretmenlik yapmış öğretmen adaylarının bu deneyimleri mesleğe yönelik olumlu ya da olumsuz tutum geliştirmelerine neden olabilir. Bu durumda sözleşmeli veya ücretli öğretmenlik uygulamalarının bu etkilerinin değerlendirilmesi gerekecektir. Ancak elde edilen bulgular mesleğe yönelik tutum anlamında öğretmenlik deneyimi olan öğretmen adaylarının hiçbir deneyimi olmayan öğretmen adaylarına benzer oldukları yönündedir.

Öğretmen adaylarının medeni durumlarına göre yapılan karşılaştırmada öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları açısından anlamlı düzeyde görüş farkı bulunmamıştır. Bu bulgu İlğan, Sevinç ve Arı'nın (2013) araştırma bulguları ile paralellik göstermektedir. Ekici (2014) ise yapmış olduğu çalışmada öğretmenlik mesleğine yönelik tutumun medeni duruma göre farklılaştığı sonucuna ulaşmıştır. Oysaki öğretmenlik mesleği halk arasında da algılandığı biçimiyle ebeveyn yaklaşımına benzetilmektedir. Dolayısıyla evli, çocuk bekleyen veya çocuğu olan öğretmen adaylarının bu mesleğe daha olumlu bakmaları beklenebilir. Bu araştırmanın sonuçları bu yönde bir sonucu ortaya çıkarmamıştır.

Tutum öğretmenlik mesleğinin nitelikleri arasında sayılan bir özellik durumundadır. Dolayısıyla bu araştırmada öğretmen adaylarının mesleklerine yönelik tutumları açısından bir sınıflamanın yapılıp yapılamayacağı araştırılmıştır. Diskriminant analizi üç fonksiyon üretilmiştir. Kalaycı'ya (2005) göre özdeğerlerin yorumlanmasında bir üst limit olmamasına karşın .40'tan yüksek özdeğerler "iyi" olarak kabul edilmektedir (Akt. Çokluk, Şekercioğlu ve Büyüköztürk, 2008). Ayrıca elde edilen kanonik korelasyon değerlerinin büyük olması istenir. Kanonik korelasyonun büyük olması diskriminant fonksiyonları arasındaki ilişkinin de yüksek olduğu şeklinde yorumlanır (Çokluk, Şekercioğlu ve Büyüköztürk, 2008:123). Sınıflandırma tablosu sonuçlarına göre en yüksek doğru sınıflandırma oranına Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu öğretmen adayları, en düşük doğru sınıflandırma oranına coğrafya öğretmen adaylarında ulaşılmıştır. Genel olarak doğru sınıflandırma oranı ise 29.2 olarak belirlenmiştir.

Araştırmanın bağımsız değişkenleri açısından yapılan değerlendirmede sadece cinsiyet değişkeni açısından bazı anlamlı düzeyde görüş farklılıkları belirlenmiş, bu nedenle cinsiyet değişkeni açısından bir sınıflama yapıp yapılamayacağı araştırılmıştır. Her ne kadar nihai analizde doğru sınıflandırma oranı olarak %55,6'lık bir oran elde edilmişse de Wilks' Lambda istatistiğine ilişkin Ki-kare değerinin anlamlı olmaması nedeniyle cinsiyet açısından bir sınıflama yapılamayacağı sonucuna ulaşılmıştır.

Tutum öğretmen nitelikleri bağlamında dikkate alınması gereken bir konudur. Öğretmenlerin mesleklerine yönelik olumsuz bir tutum içinde olmaları onların mesleki başarılarını da olumsuz etkilemektedir. Nitekim Başar'a (2001) göre öğretmenin derse bağlılığı ile öğrencinin derse bağlılığı arasında olumlu yönde bir ilişki vardır. O halde öğrenciler öğretmenlerin olumlu bir tutuma sahip olmaları ile öğrenmeye daha istekli bir hale getirilebilirler. Tezbaşaran (1997) insanların görüşlerinin farkında olduğunu ancak tutumlarının farkında olamayabileceğini, Eren (2000) ise tutumların kanaat ve inançları açığa vurmanın bir yolu olduğu görüşündedirler. Semerci ve Semerci'ye (2004) göre öğretmen tutumlarının olumlu olması durumunda öğrenciler derslere karşı yüksek düzeyde güdülenecek, sınıftaki etkinliklere katılacak, çaba harcayacak, mesleğe ilgi duyacak, heyecanlı ve istekli olacaklardır. Bu görüşler öğretmen tutumlarının mutlaka bilinmesi ve olumlu olması zaruriyetini ortaya koymaktadır. Bu çalışmada görülmüştür ki örnekleme oluşturan öğretmen adaylarının tutumları olumludur. Mesleklerine yönelik tutumları ise öğretmenlik deneyimi, medeni durumları ve bölümleri açısından anlamlı düzeyde farklılaşmamaktadır. Araştırmada sadece cinsiyet değişkeni açısından kadın öğretmen adayları lehine anlamlı görüş farkı belirlenmiştir. Yine öğretmenlik mesleğine yönelik tutuma göre cinsiyet açısından bir sınıflama başarısının da anlamlı olduğu, belli düzeyde cinsiyetin etkili olduğu araştırma bulgularına yansımıştır. Bu bulgular belki de erkek öğretmen adaylarının mesleklerinde başka doyum hususları aradıkları şeklinde yorumlanabilir. Ne var ki bu hususların ya da erkeklerin kadın öğretmenlere oranla mesleklerine yönelik tutumlarını yordayabilecek başkaca değişkenlerin neler olduğu konusunda araştırma ihtiyacı ortadadır. Bu konuda Semerci ve Semerci (2004) öğretmenlerin mesleklerine yönelik tutumları belirleyen etmenlerin iş, sağlık, sosyal güvence olma durumu, maddi gelir ve toplum nazarındaki saygınlık olduğu görüşündedirler. Ancak bu değişkenler de cinsiyet açısından oluşan bu tutum farkını açıklamamaktadır. Şunu da belirtmek gerekir ki erkek öğretmen adaylarının tutumları olumsuz değildir, kadın öğretmen adaylarına nazaran daha düşük düzeydedir. Elde edilen bu bulgunun bu haliyle göz ardı edilmemesi gerekmektedir. Erkek öğretmenlerin mesleklerine yönelik tutumlarını daha olumlu hale getirecek çalışmalara yer verilebilir. Medeni durum açısından anlamlı düzeyde bir görüş farkı bulunmadığına göre öğretmenlerin çocuk sahibi olma durumları araştırılması gereken bir başka değişken olarak düşünülebilir. Bütün bu çabalar öğretmenlik mesleğine en uygun öğretmen tipini ortaya çıkarma anlamında önemli görülmektedir.

KAYNAKÇA

- Açışlı, S ve Kolomuç, A. (2012). Sınıf Öğretmeni Adaylarının Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumlarının İncelenmesi. *Eğitim ve Öğretim Araştırmalar Dergisi*, 1(2), 266-271.
- Ajzen, I. (1988). *Attitudes, personality and behaviour*. Chicago: Dorsey Press.
- Aksu, M. (2000). Yükseköğretimde Eğitim Ortamları. *ÖğretimBirliğinin 75. Yılı-Eğitim Bilimlerinin*

- Dünü, Bugünü ve Yarını. Sempozyum Bildirileri ve Panel Tartışmaları. AU Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayın No:184. Ankara:University Print House.
- Anastasi, A. (1988). Psychological Testing. Sixth Edition, New York: Macmillan Publishing Company,
- Atasoy, B. (2004). Fen Öğrenimi ve Öğretimi. Ankara: Asıl Yayın Dağıtım
- Atkinson, R.L., Atkinson, R.C., Hoeksema, S.N., Bem, D.J., Smith, E.E., (2008). Psikolojiye Giriş (Çev.: Y. Alogan), Ankara: Arkadaş Yayınevi.
- Aydın, R. ve Sağlam, G. (2012). Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının belirlenmesi (Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Örneği). *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 10(2), 257-294.
- Baker, C. (1992). Attitudes and languages. Clevedon, UK: Multilingual Matters.
- Bartram, B. (2010). *Attitudes to modern foreign language learning*. London, UK: Continuum.
- Başar, H. (2001). Sınıf Yönetimi. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Belet, Ş. D. (2005). Öğrenme stratejilerinin okuduğunu anlama ve yazma becerileri ile Türkçe dersine ilişkin tutumlara etkisi. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Başbay, M., Ünver, G. ve Bümen, N.T. (2009). Ortaöğretim alan öğretmenliği tezsiz yüksek lisans öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları: Boylamsal bir çalışma. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 59, 345-366.
- Baykul, Y. (2000). İlköğretimde Matematik Öğretimi 1-5. Sınıflar İçin. Ankara: Pegem Yayınları.
- Bulut, İ. (2009). Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumlarının değerlendirilmesi (Dicle ve Fırat Üniversitesi Örneği). *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14, 13-24.
- Büyüköztürk, Ş., Çokluk, Ö. ve Köklü, N. (2012). Sosyal Bilimler için İstatistik. Ankara: Pegem Akademi Yayınevi.
- Chapman, E.N. (1999). Tutum En Değerli Varlığımız. Ankara: Alfa Basım Yayım Dağıtım, 1999.
- Cullingford, C.(1995).The Effective Teacher. London. Cassell.
- Çakır, Ö. (2005). Anadolu üniversitesi açık öğretim fakültesi İngilizce öğretmenliği lisans programı (İÖLP) ve eğitim fakülteleri İngilizce öğretmenliği lisans programı öğrencilerinin mesleğe yönelik tutumları ve mesleki yeterlik algıları. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9 (6), 27-42.
- Çapri, B. ve Çelikkaleli, Ö. (2008). Öğretmen adaylarının öğretmenliğe ilişkin tutum ve mesleki yeterlik inançlarının cinsiyet, program ve fakültelerine göre incelenmesi. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9(11), 33-53.
- Çetin, Ş. (2006). Öğretmenlik mesleği tutum ölçeğinin geliştirilmesi (Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması). *Gazi Üniversitesi Endüstriyel Sanatlar Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18, 28-37.
- Çifçi, T. ve Dikmenli, Y. (2015). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları ve coğrafya alan bilgi düzeyleri. *Journal of Educational Sciences*, Sayı 4, 149-166.

- Çokluk, Ö., Şekercioğlu, G. ve Büyüköztürk, Ş. (2010). Sosyal Bilimler İçin Çok Değişkenli İstatistik. Ankara: Pegem Akademi.
- Demirel, Ö. (2001). Eğitim sözlüğü. Ankara: Pegem Yayınları.
- Demirtaş, H., Cömert, M. ve Özer, N. (2011). Öğretmen Adaylarının Özyeterlik İnançları ve Öğretmenlik Mesleğine İlişkin Tutumları. *Eğitim ve Bilim*, 36 (159), 96-111.
- Durmuşoğlu, M. C., Yanık, C. ve Akkoyunlu, B. (2009). Türk ve Azeri öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 36, 76-86.
- Ekici, F.Y. (2014). Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi (İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Örneği). *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 7(35), 658-665.
- Eraslan, L ve Çakıcı, D. (2011). Pedagojik formasyon programı öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 19(2), 427-438.
- Erdem, A.R., Gezer, K. & Çokadar, H. (2005). Ortaöğretim fen-matematik ve sosyal alanlar öğretmenliği tezsiz yüksek lisans öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları. *14. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi Bildiri Kitabı*, 471-477, Denizli.
- Eren, E. (2000). Örgütsel davranış ve yönetim psikolojisi. İstanbul: Beta Basın Yayım Dağıtım.
- Gardner, R. (1985). *Social psychology and second language learning: The role of attitude and motivation*. London: Edward Arnold.
- Gardner, R. (1980). On the validity of affective variables in second language acquisition: conceptual and statistical considerations. *Language Learning*, 30 (2), 255-270.
- Gelen, İ. (2004). Bilişsel farkındalık stratejilerinin Türkçe dersine ilişkin tutum, okuduğunu anlama ve kalıcılığa etkisi. *13. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı'nda sunulan bildiri*, İnönü Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Malatya.
- Gliner, J.A., Morgan, G.A. ve Leech, N.L. (2015). Uygulamada araştırma yöntemleri: Desen ve analizi bütünleştiren yaklaşım (Çev. : Volkan Bayar, Çev. Ed.: Selahattin Turan). Ankara: Nobel yayın dağıtım.
- Güçlü, N. (2000). Öğretmen davranışları, *Milli Eğitim Dergisi*, 147, 21-23.
- Gürbüztürk, O. ve Genç, S.Z. (2004). Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin görüşleri. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(7), 47-62.
- Haddock, G., & Huskinson, T.L.H. (2004). Individual differences in attitude structure. In: Haddock, G., & Maio, G.R. (eds). *Contemporary Perspectives on the Psychology of Attitudes*. New York: Psychology Press.
- Hançerlioğlu, O. (1988). Ruhbilim Sözlüğü. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- İlğan, A., Sevinç, S. ve Arı, E. (2013). Pedagojik formasyon programı öğretmen adaylarının mesleki tutum ve çağdaş öğretmen algıları. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 32(2), 175-195.
- İnceoğlu, M. (1993). Tutum Algı İletişim. Ankara: Verso Yayıncılık.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (1988). İnsan ve İnsanlar. İstanbul: Evrim Basım Yayım Dağıtım.

- Karaca, E. (2008). Test ve madde analizi (Ed.: Serdar Erkan ve Müfit Gömleksiz). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Karatekin, K.,Merey, Z. ve Keçe, M. (2015). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları. *YYÜ Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12(1), 70-96.
- Kartal, T. ve Afacan, Ö. (2012). Pedagojik formasyon eğitimi alan öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumlarının incelenmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Yıl 12, Sayı 24, 76-96.
- Korkmaz, G. (2009). İlköğretim okullarında görev yapan öğretmenlerin okul yaşam kalitesini algılama düzeyleri ve mesleki tutumlarının incelenmesi.Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Çukurova Üniversitesi, Adana.
- Köğce D., Aydın M. ve Yıldız C. (2009). “ilköğretim matematik öğretmenliği programında öğretim gören birinci ve son sınıf öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine karşı tutumlarının karşılaştırması” *The First International Congress of Educational Resarch 1- 3 Mayıs 2009, Çanakkale / Turkey*.
- Küçükahmet, L. (1976). Öğretmen Yetiştiren Kurum Öğretmenlerinin Tutumları. Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları.
- Masgoret, A.-M.,&Gardner, R. C. (2003). Attitudes, motivation, andsecondlanguagelearning: A meta-analysis of studiesconductedbyGardnerandassociates. *Language Learning*, 53(1), 123–163.
- Morgan, C. (1999). Psikolojiye Giriş (Çev. Ed.:Sirel Karakaş), Ankara: Hacettepe Üniversitesi Psikoloji Bölümü Yayınları, Yay.No:1 Meteksan A.Ş.
- Özkan, H. H. (2012). Öğretmenlik formasyon programındaki öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumlarının incelenmesi (SDÜ Örneği). *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13(1), 29-48.
- Özgüven, İ. E. (1998). Psikolojik Testler, Psikolojik Danışma, Rehberlik ve Eğitim Merkezi. Ankara: PDREM Yayınları.
- Papanastasiou, C. (2002). School teaching and family influence on student attitudes toward science: *Based on TIMSS Data for Cyprus. Studies in Educational Evaluation*, 28, 71-86.
- Polat, S. (2013). Pedagojik formasyon sertifika programı ve eğitim fakültesi öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının incelenmesi. *E-Uluslar arası Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 4(2), 48-60.
- Renaud, R.D. (2013). Attitudes and Dispositions. In J. Hattie& E.M. Anderman (Eds), *International Guide to Student Achievement* (pp. 57-58). New York: Routledge.
- Semerci, N. ve Semerci, Ç. (2004). Türkiye’de öğretmenlik tutumları. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(1), 137-146.
- Taşdemir, C. (2014). İlköğretim matematik öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının incelenmesi. *Bilgisayar ve Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 2(3), 91-114.
- Tay, B. ve Tay, A.B. (2006). Sosyal bilgiler dersine yönelik tutumun başarıya etkisi. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 4(1), 73-84.

- Taylor, S. E., Peplau, L. A., & Sears, D. O. (2007). *Sosyal Psikoloji* (Çev: Ali Dönmez). Ankara: İmge Kitabevi Yayınları.
- Tavşancıl, E. (2005). Tutumların ölçülmesi ve SPSS ile veri analizi. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Terzi, A., Tezci, E. (2007). Necatibey Eğitim Fakültesi öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 52, 593-614.
- Tezbaşaran, A. (1997). Ölçek geliştirme klavuzu. Ankara: Türk Psikologlar Derneği Yayınları.
- Tuncer, M., Berkant, H. ve Doğan, Y. (2015). İngilizce dersine yönelik tutum ölçeğinin geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi Journal of Research in Education and Teaching*, 4(2), Makale No: 26.
- Turgut, M.F. (1978). Eğitimde ölçme ve değerlendirme. Ankara: Nüve Matbaası.
- Vikipedi, (2016). Vikipedi Özgür Ansiklopedi. <https://tr.wikipedia.org/wiki/Meslek> (Erişim tarihi: 20.02.2016)
- Yaşar, Ş., Sözer, E. ve Gültekin, M. (2000). İlköğretimde öğrenme-öğretme süreci ve öğretmenin rolü, *VIII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi Bilimsel Çalışmaları*, 452-461, Trabzon: Karadeniz Teknik Üniversitesi Basımevi.
- Yeşil, H. (2011). Türkçe eğitimi bilimi öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları, *International Online Journal of Educational Sciences*, 3(1), 200-219.